

עניינים

ניסן
תשפ"א

בעניני חג הפסח (ד)

24

א. הערות בדיני תענית בכורות

א. יש לעיין בבכור קטן שאביו מתענה עבורו כמוש"כ הרמ"א סי' ת"ע ס"ב, אי מהני שהבן הקטן יתענה ואז אביו לא צריך להתענות, או דלא מהני מה שהקטן מתענה ולעולם האב חייב להתענות. וראיתי שנחלקו בזה פוסקי זמננו.

ונראה דזה תלוי במה דיש לחקור בהא דהאב מתענה תחת בנו אם עיקר חיוב התענית הוא על האב, או"ד דעיקר החיוב הוא על הבן ורק מכיון שהבן קטן מוטלת חובת תעניתו על האב. דאם עיקר החובה היא על האב ודאי דלא מהני שהבן יתענה, דמאחר שאינו חייב בתענית אין זו תענית כלל, אבל אם עיקר חובת התענית היא על הבן י"ל דכשהבן מתענה שוב אין האב חייב להתענות תחתיו.

אמנם נראה פשוט דאף אי נימא דמהני שהבן יתענה לפטור את אביו מחובת התענית, מ"מ אם הבן יעשה סיום מסכת זה ודאי לא מהני מידי לפטור את אביו מהתענית, דסיום לאו תענית הוא אלא דהסיום פוטרו מהתענית, וא"כ הקטן הרי בלא"ה פטור מלהתענות ומה יוסיף שגם עשה סיום. [אלא א"כ האב משתתף בסיום בנו שזה מועיל גם אם אחר עשה את הסיום וכמש"כ המ"ב [סי' ק"ע ס"ק י"] שגם אלו שאצל המסיים הרי הם מצטרפים לסעודתו].

ב. יל"ע בערב פסח שחל בשבת [כמו בשנה זו] שהבכורות מתענין ביום חמישי י"ב בניסן, מה הדין בקטן שנעשה גדול ביום שישי י"ג בניסן. ולכאוי נראה דהבן צריך להתענות ביום שישי, דאף שהתענית נקבעה ליום חמישי, מ"מ הרי אם שכח ואכל בחמישי נראה שצריך להתענות בשישי, וכמו לענין פורים שחל ביום א' דמקדימין את תענית אסתר ליום ה' שכתב המ"ב בסי' תרפ"ו סק"ג שאם אכל ביום חמישי מתענה ביום שישי, והיינו משום דיום שישי הוא גם יום הראוי לתענית אלא שמפני כבוד השבת אין קובעין תענית בער"ש, אבל אם שכח ולא התענה שפיר משלים תעניתו ביום שישי, וא"כ ה"ה אם הגדיל ביום שישי כיון דהוא יום הראוי לתענית יש לו להתענות ביום זה. [וה"ה בתענית אסתר אם הגדיל ביום ו' צריך להתענות בו. ואם התענה הקטן ביום ה' י"ל דעולה לו התענית וא"צ שוב להתענות ביום ו'].]

[וכמו"כ נראה דמי שנעשה בנו בן שלשים יום ביום שישי צריך האב להתענות ביום ו', ואף שביום חמישי עדיין לא היה בנו בן ל' יום ולא היה חייב להתענות עבורו, מ"מ יום שישי הוא גם יום הראוי להתענית וכל שלא נתחייב בחמישי מתחייב בשישי].

מיהו אביו [של זה שנעשה בן י"ג ביום ו'] נראה דאינו מתענה כלל, ואפי' אי נימא דבעלמא קטן שמתענה אינו מועיל לפטור את אביו מחיוב התענית וכמש"נ לעיל באות א' דעיקר חיוב התענית הוא על האב, מ"מ זהו דוקא במקום שא"א לחייב את הבן ולכן עיקר חובת התענית היא על האב, אבל באופן כזה שהבן יהיה בר חיובא ביום שישי הרי שפיר יש כאן חובת תענית על הבן וממילא לא מוטלת התענית על האב כלל, [ואף שביום חמישי שזהו זמן קביעות התענית עדיין הבן פטור מלהתענות, מ"מ מסתבר דכיון שעתיד הוא לבוא לידי חיוב למחר ויהא מחויב להתענות שוב לא חייבו את האב כלל].

ב. סיום מסכת בתענית בכורות מוקדם (כמו בשנה זו)

יש לדון בערב פסח שחל בשבת [כמו בשנה זו] דהבכורות מתענים ביום חמישי כמש"כ השו"ע בסי' ת"ע סעיף ב', האם מי שרוצה לעשות סיום כדי להיפטר מהתענית [כמש"כ המ"ב בסי' ת"ע ס"ק י"] סגי שיעשה סיום מסכת רק ביום חמישי, ד"ל דלא נפטר בכך מלהתענות ביום שישי, דהנה אם שגג ולא התענה ביום חמישי נראה דיש לו להתענות ביום שישי, וכמו לענין תענית אסתר המוקדם שכתב המ"ב בסי' תרפ"ו ס"ק ג' דאם שכח ואכל ביום חמישי יתענה למחר ביום שישי, וכ"כ הרמ"א שם סעיף ב' לענין אם חל בו ברית מילה דמותר לאכול על המילה דמ"מ למחר ביום ששי יתענו האוכלים. והיינו משום דיום שישי הוא גם יום הראוי לתענית אלא שמפני כבוד השבת אין קובעין תענית בער"ש, אבל אם לא התענה שפיר משלים תעניתו ביום שישי.

ולפי"ז ה"ה בתענית בכורות מוקדם אף אם עשה סיום ביום חמישי ומותר לו לאכול מ"מ הרי לא התענה ביום חמישי ועליו להשלים את התענית ביום שישי. [מיהו עיי' במ"ב סי' תרפ"ו סק"ז לענין תענית אסתר מוקדם שהבעלי ברית עצמן אי"צ להשלים למחר, ואולי שאני בעלי הברית שהוא יו"ט אצלם, ולפי"ז יש לדון דסיום הוי כיו"ט וכדלהלן מאאמור"ר שליט"א, אכן לפי"ז אחרים השומעים את הסיום צריכים להשלים ביום שישי כיון דאי"ז יו"ט אצלם, והרי הם כמו האוכלים על המילה שכתב הרמ"א דיתענו למחר, אמנם עיי' בחי"א שכתב דלדעת הרמ"א הנ"ל אין חילוק בין בעלי ברית לשאר אדם, עיי"ה].

והנה ידוע המעשה בא"י הגאון הגדול ר' צבי יהודה זצ"ל שהיה אצל מרן החזו"א זצ"ל וסיפר לו אודות בנו ה"ה אאמור"ר הגאון שליט"א שעשה ב' סיומי מסכת בערב פסח [בשנה רגילה], האחד לאכילת הבוקר והאחד לאכילת הצהריים, שהיה סבור שההיתר לאכול בסעודת מצוה היינו דוקא באותה סעודה, אבל סעודת הצהריים כבר אינה סעודת מצוה, ואיך יהא מותר לו לאכול בה, וכמו דקיי"ל בכל הצומות דאף אם עבר ואכל צריך להשלים התענית כמש"כ המשנ"ב בסי' תקמ"ט ס"ק ג', וה"נ אף שאכל כבר לא נדחית התענית משום זה. ואמר לו החזו"א דאין צריך לזה וסגי בסיום מסכת אחת להתיר לו לאכול כל היום.

ואפשר לומר בטעם הדבר [נכמדומה שכן אמר החזו"א] לפי שגם שאר כל אכילותיו באותו היום הם סעודת מצוה. וכבר כתב כן בפתחי תשובה יו"ד סי' רמ"ו סק"ח בשם תשו' חות יאיר סי' ע' דגם סעודה שעושה ביום של אחרי הסיום היא סעודת מצוה, וכמו שמצינו אצל שלמה המלך שעשה משתה שבעה ימים, עיי"ש.

ולפי'? י"ל דה"ה בערב פסח שחל בשבת סגי שיעשה סיום רק ביום חמישי ומ"מ יהא מותר לאכול גם ביום שישי, ומשום דגם האכילה שלמחרת היא סעודת מצוה וכמש"כ החות יאיר הנ"ל.

אמנם אאמו"ר הגאון שליט"א אמר הטעם להתיר את כל אכילות היום, משום דע"י סיום המסכת הוי כמו יו"ט לגבי, כדאמרי' בגמ' שבת קי"ט א' דעבידנא יומא טבא לרבנן, ואין ההיתר משום דסעודת מצוה מותרת בתענית, אלא דהיו"ט דוחה לתענית וממילא כל היום מותר באכילה דיו"ט הא אצלו ואינו חייב בתענית כלל^א, ולפי' בער"פ שחל בשבת י"ל דלא מהני שיעשה סיום רק ביום חמישי כיון דיום שישי כבר אי"ז יו"ט. [וכן נוהג אאמו"ר הגאון שליט"א כשחל ער"פ בשבת לעשות ב' סיומים א' ביום ה' וא' ביום ו']^ב.

ובעיקר מש"נ בהא דסגי בסיום אחד לכל אכילות היום, יש להעיר דלכא"ו זה מועיל רק למסיים עצמו, אבל לא לאלו שרק שומעים את הסיום ומצטרפים עם המסיים, דאף שגם אלו שאצל המסיים הרי הם מצטרפים לסעודתו כמש"כ המ"ב [סי' ק"ע ס"ק י'], מ"מ מסתבר דשאר סעודות היום שלהם לא הוי סעודת מצוה, דדוקא המסיים עצמו יכול לעשות כל סעודותיו לסעודת מצוה, אבל השומעים לא נראה כלל שכל הסעודות שעושים בביתם לעצמם הם ג"כ סעודת מצוה. וכן להטעם שביאר אאמו"ר שליט"א דנעשה יו"ט אצלו, נראה דזה שייך רק אצל המסיים שאצלו הוא יו"ט, אבל אצל השומעים כל ההיתר הוא משום דהוי סעודת מצוה, וא"כ זהו דוקא באותה הסעודה עצמה ולא בשאר הסעודות, וצ"ע.

ג. לעיסה תחילת אכילה

יל"ע בדין הסיבה אי מהני שיכניס לפיו בלא הסיבה וכשבולע יהא בהסבה, ולכא"ו הרי עיקר האכילה היא הבליעה וא"כ שפיר מהני אם היסב רק בשעת הבליעה, אמנם יש לדון בזה לפי"מ דיש להוכיח מכמה דוכתי דלעיסה הוי תחילת אכילה, עי' מ"ב סי' קס"ז ס"ק ל"ה ושע"צ שם סק"ל דאם שח אחר שבירך המוציא קודם הבליעה, אם כבר לעס י"ל דלא חשיב הפסק דהלעיסה אתחלתא דאכילה. ועי' חלקת יואב יו"ד סי' ט' [ד"ה וכן מוכח]. ועי' בביתא"ל סי' תנ"ד ס"ד [ד"ה אין אדם]. ולפי' י"ל דבעי' שיסב כבר כשמכניס לפיו שזהו תחילת האכילה. אמנם יש לומר דדל מהכא הלעיסה הרי יש כאן אכילה, ולא גרע מאם בלע מצה בלא לעיסה דקי"ל בפסחים קט"ו ב' דיצא.

וכע"ז יש לדון לענין שיעור כדי אכילת פרס דאין משערים מתחילת הלעיסה אלא מתחילת הבליעה, דאף שהלעיסה הוי תחילת אכילה מ"מ דל מהכא הלעיסה. [אלא דאם ע"י הלעיסה נתמעט מכשיעור לא מהני אלא אם הלעיסה גם היא בתוך כדי אכ"פ].

ולענין הסיבה יש עוד סברא לומר דבעי' שגם הלעיסה תהא בהסיבה, כיון דענין הסיבה הוא דרך חירות והרי פשוט דדרך בני חורין להסב כבר בשעת הלעיסה. אמנם גם בזה י"ל דכיון דעיקר האכילה היא הבליעה ואם בלע מצה יצא, א"כ אף אי נימא דיש להסב גם בשעת הלעיסה מ"מ אם הסב רק בשעת הבליעה שפיר יצא.

ד. שבועה שלא אוכל מצה בליל פסח

כתב השו"ע סי' תפ"ה "אמר שבועה שלא אוכל מצה סתם אסור לאכול מצה בליל פסח, אמר שבועה שלא אוכל מצה בליל פסח לוקה ואוכל מצה בליל פסח", ע"כ. והיינו משום דשבועה לא חלה לבטל את המצוה, אבל אם נשבע שלא יאכל מצה סתם חלה השבועה בכלל, דמינו שחלה השבועה על שאר הימים חלה השבועה גם על ליל פסח.

ובביאור הלכה שם הקשה להני פוסקים דזמן אכילת מצה מן התורה הוא רק עד חצות א"כ גם כשאומר שלא יאכל מצה בליל פסח הו"ל כולל כיון דשבועתו היא על כל הלילה, ומינו שחל על אחר חצות יחול גם על קודם חצות, וכתב די"ל בדוחק דמה שהזכיר בשבועתו ליל פסח אין הכוונה לכל הלילה אלא רק לאותו זמן שבני אדם מקיימים המצוה של מצה דהיינו עד חצות, ואין כאן כולל כיון דעד חצות לכו"ע הוא זמן המצוה.

ויש להעיר ע"ז דא"כ תיקשי איפכא דכיון שכוונתו רק לזמן שבני אדם מקיימין המצוה דהיינו עד חצות, א"כ הרי להני פוסקים דסברי דזמן אכילת מצה כל הלילה נמצא דאין זה שבועה לבטל את המצוה, שהרי מן התורה יכול לאכול גם אחר חצות ואין כאן ביטול מצוה, וא"כ תיקשי למה לא חלה השבועה, והא להדעות דזמן המצוה הוא כל הלילה אי"ז לבטל את המצוה שיכול לאכול אחר חצות, והשתא תיקשי ממנ"פ דאם כוונתו על כל הלילה הרי להדעות דזמנה עד חצות הו"ל כולל, ואם כוונתו רק עד חצות הרי להדעות דזמנה כל הלילה אי"ז לבטל את המצוה, וכיון דהיא פלוגתא בין הראשונים עד אימת זמן אכילת מצה, עי' בביתא"ל ריש סי' תע"ז שהביא הדעות בזה, א"כ יש לחוש לדברי שניהם^ג.

^א ובזה אמר ליישב הא דלא שמענו להתיר אכילת בשר ויין בתשעת הימים בכל אותו היום שעשה בו סיום, אלא רק בסעודת הסיום עצמה, [עי' רמ"א סי' תקנ"א ס"י], ואי נימא דכל סעודות היום הוי סעודת מצוה אמאי לא שרי גם בהם בשר ויין, אמנם למש"נ דהטעם משום דהוא יו"ט, א"כ זה שייך רק לענין תענית, דביו"ט אינו צריך להתענות, אבל היתר בשר ויין בתשעת הימים תלוי בסעודת מצוה.

^ב א.ה. עי' בארחות רבנו ח"ב שכן היה מנהג מרן הקה"י צ"ל לעשות סיום גם ביום ה' וגם ביום ו', אמנם בחוט שני פסח פ"א סק"ו הביא דמטו בזה משמיה דהחזו"א להקל בסיום ביום ה' בלבד, עיי"ש מה שביאר בזה.

^ג וכע"ז יש להעיר עוד דלכא"ו הנשבע שלא יאכל מצה בליל פסח מ"מ יש כאן ספק שמא חלה השבועה, דאם ליל פסח כוונתו משקיעת החמה הרי על הצד דהביה"ש הוא יום הו"ל כולל ומינו דחלה השבועה על אותו זמן שהוא יום חלה השבועה גם על הלילה, ואם כוונתו רק מצאה"כ הרי על הצד שכבר מקודם נעשה לילה אי"ז לבטל את המצוה כיון שיכול לקיים את המצוה קודם צאה"כ שזמן זה לא אסר בשבועה.

ואפס"ל דהנה במור וקציעה סי' תפ"ה [הובא בביאור הלכה כאן] כתב דהנשבע שלא יאכל מצה זו אף דלית ליה מצה אחריתא אי"ז חשיב לבטל את המצוה כיון דאין המצוה דוקא על מצה זו, וחלה שבועתו ונאסר במצה זו, אמנם בחזו"א חו"מ ליקוטים למסכת שבועות סי' כ"ד [לדף כ"ד א' עמ"י רע"י ד"ה ויש לעי'] כתב לדון דהנשבע שלא לאכול מצה זו אפי' אם יש לו מצה אחרת לא חלה שבועתו. עיי"ש שכתב לדמותו לשבועה שלא אשנה פרק זה דהוי שבועה לבטל את המצוה אף שיכול לשנות פרק אחר, וה"ל אף שיכול לאכול מצה אחרת אעפ"כ לא חיילא שבועתו וחשיב שבועה לבטל את המצוה.

ועי' בתשו' תשב"ץ ח"א סי' צ"ג שכתב דהנשבע שלא ישא אשה זו חילא שבועתו וכמו מי שנשבע שלא יאכל מצה זו דאי"ז לבטל את המצוה כיון דאפשר באחרת, עיי"ש, ועי' במחנ"א ה"ל שבועות סט"ו שדן בנשבע שלא יתן צדקה לפלוני עני, ועי' במצפה איתן שבועות כ"ה א', ותפארת ישראל שבועות פ"ג מ"ה.

והשתא ילי'ע במי שנשבע שלא לאכול מצה שעה מסוימת בליל פסח אי חשיב שבועה לבטל את המצוה, [ועי' בספר גליוני הש"ס שבועות דף כ"ז א' שדן בזה], ולכאוי' נראה דהוא תלוי בנידון הנ"ל, דלדעת החזו"א דהנשבע על מצה מסוימת חשיב שבועה לבטל את המצוה הי"ה הנשבע על שעה מסוימת חשיב שבועה לבטל את המצוה, דאף שאפשר לו לאכול בשעה אחרת מ"מ נשבע על זמן מהמצוה. ואי נימא הכי שפיר י"ל דאף דכונתו רק עד חצות הרי"ז שבועה לבטל את המצוה ואפי' דזמן המצוה הוא כל הלילה, דמ"מ הרי נשבע על חלק מזמן המצוה.⁷

אמנם הרשב"א בתשו' ח"ד סי' צ"א כתב דהנשבע שלא לישא אשה זמן מסוים חלה שבועתו ואי"ז שבועה לבטל את המצוה כיון שיכול לישא אשה אח"כ, ועיי"ש שכתב דה"ה הנשבע שלא לעשות המצוה באיזה שעות אי"ז שבועה לבטל את המצוה כיון שיכול לעשות המצוה אח"כ⁸. ועי' קה"י נדרים סי' ג' אות א' ורי"ה ס"ג. [ולכאוי' מוכח מזה דלא כמש"כ החזו"א דמצה מסוימת חשיב לבטל את המצוה, דלפ"ד לכאוי' גם שעה מסוימת חשיב לבטל את המצוה]. ולפ"ז שוב תיקשי דהסוברים דזמן אכילת מצה הוא כל הלילה אם נשבע עד חצות אי"ז לבטל את המצוה. ועי' בתשו' חכ"צ סמ"א. ובקצוה"ח סי' ע"ג סק"ה כתב בשם המבי"ט בנשבע לפרוע את חובו לזמן פלוני דאף דלא קבע לו זמן לפרעון מ"מ חשיב נשבע לקיים את המצוה, עיי"ש.

ויש לדון בזה מטעם אחר [דהנשבע שלא לאכול עד חצות הוי לבטל את המצוה אפי' להסוברים דזמנה עד עלוה"ש], דהנה ילי'ע בנשבע לבטל ספק מצוה שחייב בה מדין ספד"א לחומרא, אי הוי ספק לבטל את המצוה וספק שמא חלה השבועה, או דכיון דמחויב בזה מדין ספד"א לחומרא חשיב ודאי לבטל את המצוה. ואי נימא דהוי ודאי לבטל א"כ אפי' אם באמת זמן המצוה הוא עד עלות השחר מ"מ כיון דלדין הוא ספק אזלי' לחומרא וחייב לאכול קודם חצות, ומשו"ה הנשבע שלא לאכול עד חצות הוי שבועה לבטל את המצוה ובודאי לא חלה השבועה, ושפיר כתב השו"ע דמותר לאכול מצה כיון דלא חלה שבועתו. [ובעיקר דין שבועה לבטל את המצוה בספד"א לחומרא נתבאר בזה במקו"א].

ה. דרכי נועם במרור

יש לחקור במה שאמרה תורה לאכול מרור, אם מרור פירושו כל דבר שיש בו מרירות, והמצוה היא לאכול דבר מר, וכל המינים הכשרים למצות מרור היינו משום דהם בכלל דבר מר, או דבאמת כוונת התורה למין מסוים הנקרא מרור אלא שכל הנך מינים נקראים מרור, וכאילו אמרה תורה לאכול חזרת או עולשין וכו'.

ודודי הגאון ר' שמעון משה דיסקין זצ"ל כתב להוכיח דמרור הוא מין מסוים הנקרא מרור, מדאיצטריך התנא [בפסחים דף ל"ט] לאשמועינן דחמשת מיני מרור מצטרפין זה עם זה, ואי נימא דמרור היינו דבר שיש בו מרירות מאי קמ"ל דמצטרפין זה עם זה, הא אי"צ בזה כלל לדון צירוף שהרי כולו חד מינא הוא ואין בהם חילוקי שמות, וכולו חד מינא הוא. אך כתב לדחות ד"ל דקמ"ל דלא נימא דאינם שווים במרירותם וממילא מרירות חד תבטל מרירות חבריה, וכ"כ המאירי שם דקמ"ל דאף דטעם מרירותו של זה אינו דומה לשל זה מצטרף.

והנה בפסחים דף ל"ט א' מקשינן, ואימא [דמרור שאמרה תורה היינו] הירדוף, ובתוד"ה ואימא הביאו דבפי' לולב הגזול פריך גבי הדס ואימא הירדוף, ואמר אביי דרכיה דרכי נועם, ופירש"י דהוי סם המות לבהמה. וכתבו התו' דלפ"ז הכא נמי הוי מצי לשנויי הכי, אלא דמשני שפיר טפי. [והתו' בסוכה דף ל"ב ב' ד"ה האמת] כתבו דהא דהירדוף לאו נועם הוא לפי שראשי עליו חדין ועוקצין את הידים, וטעם זה לא שייך גבי מרור כיון שיכול לכותשו או להסיר עוקציו ולאכול].

ובפשוטו י"ל דכוונתו לישבע על זמן המצוה, והיינו דאם זמן המצוה הוא עד חצות שבועתו נמי אינה אלא עד חצות, ואם זמן המצוה הוא כל הלילה גם שבועתו היא כל הלילה, וממילא הוי ודאי שבועה לבטל את המצוה - ולענין בין השמשות ג"כ י"ל כן דכוונתו על הזמן דכלפי שמא גליא שהוא לילה - וכעין שכתב כן הריב"ש בתשו' שצ"ח דלא הוי כולל משום מצה עשירה כיון דדעתו רק על מצה שיש בה קיום מצות מצה, וה"ל דעתו על זמן המצוה לכל חד כדאית ליה. אלא דמלשונו של הביאה"ל משמע דנשבע על הזמן שבנ"א מקיימים המצוה שזה נקרא אצלו ליל פסח, ולא דמכוין לתלות שבועתו כפי הדין, וכן משמע מסו"ד שבדאי לא נשבע על הזמן שאחר חצות.

⁷ אכן כ"ז הוא לדעת החזו"א הנ"ל, אבל הביאה"ל הרי הביא דברי המו"ק וא"כ לשיטתו ליכא למימר דהנשבע על זמן מסוים הוי לבטל את המצוה, ושוב תיקשי דכיון דנשבע רק עד חצות אי"ז לבטל את המצוה להדעות דזמן המצוה הוא עד עלוה"ש. ואולי י"ל דזמן המצוה חשיב טפי מעיקר המצוה ובה מודה הביאה"ל דלא חיילא שבועתו, ובאמת יש קצת הוכחה לזה דהנה המור וקציעה סובר דהנשבע על מצה זו לא חשיב לבטל את המצוה אף שאין לו מצה אחרת, וצ"ב הא בזה ודאי תבטל המצוה, ולכאוי' צ"ל דסובר המו"ק דהמצה אינה אלא היכ"ת לעשיית המצוה, והשבועה על מצה מסוימת הוי כמו הנשבע לגרום שלא תוכל המצוה להתקיים, וסובר המו"ק דזה לא חשיב לבטל את המצוה. אכן הנשבע על חלק מזמן המצוה נראה פשוט דאם יכול לאכול מצה רק בזמן מסוים בלילה [וכגון שאח"כ לא יהיה לו מצה] ונשבע שלא לאכול מצה באותה שעה בזה ודאי הוי שבועה לבטל את המצוה ואפי' לדעת המו"ק, ולא נימא דמ"מ כיון דנשבע רק על זמן מסוים אי"ז לבטל המצוה, והיינו משום דהזמן הוא מעיקר המצוה, וכל שאסר עצמו באותו זמן שפיר חשיב שבועה לבטל את המצוה, וא"כ יש לדון דשבועה על זמן המצוה הוי שבועה לבטל את המצוה.

⁸ והמהרי"ט [יו"ד תשו' מ"ז] פליג על הרשב"א וס"ל דהנשבע שלא ישא אשה איזה שנים הוי לבטל את המצוה, אכן גם הוא לא כתב כן אלא משום שהעיקוב עצמו חשיב לבטל את המצוה, אבל בעיקר"ד הרשב"א דשבועה על חלק מהזמן לא חשיב לבטל את המצוה בזה לא נחלק עליו המהרי"ט.

והעירוני דאי נימא דפירושא דמרור היינו כל דבר מר א"כ לא שייך לומר דכיון דהירדוף אי"ז דרכי נועם אינו כשר למצות מרור, שהרי דין דרכי נועם אינו טעם שיהא פסול למצוה, אלא הוא רק גילוי מילתא דאין כוונת התורה למין כזה, עיי' קובץ הערות סי' ו' סק"א שכתב כן, וא"כ בשלמא גבי הדס שכוונת התורה היא למין מסוים בזה יש ללמוד מהא דדרכיה דרכי נועם דאין כוונת התורה להירדוף, אבל במרור שלא דיברה תורה על איזה מין מסוים אלא המצוה היא לאכול דבר מר, א"כ מה לי שאי"ז דרכי נועם לאכלו הא מ"מ הרי הוא בכלל דבר מר שאמרה תורה. ולכאורה מדברי התו' מוכח דסברי דמרור שאמרה תורה היינו מין מסוים הנקרא מרור, ושפיר יש ללמוד דהירדוף אינו בכלל המינים הנקראים מרור כיון שאי"ז דרכי נועם לאכלו.

ובעיקר מה שהעירו התו' [אמאי לא משני דהירדוף אי"ז דרכי נועם] יל"ע בזה, דהא מה שדנה הגמ' לגבי מרור ואימא הירדוף אין הכוונה שרק הירדוף יהא כשר למצוה, דודאי הרבה מינים יש שהם בכלל מרור וכמו דבאמת איכא ה' מינים, אלא כוונת הגמ' דנימא שאף הירדוף כשר למרור, וא"כ י"ל דאין בזה חיסרון דרכי נועם, דהא שפיר יכול לצאת גם בשאר מינים. ובשלמא גבי הדס הרי לפי מה דבעי' למימר דהדס היינו הירדוף אינו יוצא יד"ח אלא בו, אבל במרור שיכול הוא גם לאכול מינים אחרים אי"ז חיסרון נועם במה שהכשירה תורה גם מין כזה, שאם אינו רוצה לאכלו יכול לצאת יד"ח בשאר מיני מרור. שו"ר בשפת אמת שעמד בזה.

וצ"ל דמ"מ יש בזה חיסרון דרכי נועם כיון דאם לא יהא לו שאר מינים אלא הירדוף יהא מחויב לאכלו, ונמצא דהכשירו של הירדוף למצות מרור אי"ז דרכי נועם, ושפיר יש ללמוד מקרא דדרכיה דרכי נועם דמין זה אינו בכלל המינים הכשרים למרור.

ו. שתיית מקצת הכוס בלא הסיבה

יש להעיר בהסיבה בשתיית ד' כוסות דמצוי שקשה להסב כבר בתחילת שתיית הכוס כשהיא עדיין מלאה, ולכן יש שמתחילים לשתות מהכוס בלא הסיבה ואח"כ מסיבים ושותים את כל הכוס, ויש לדון אי שפיר למיעבד הכי, די"ל דמאחר והסיבה מעכבת והשותה בלא הסיבה לא יצא יד"ח שתיית ד' כוסות א"כ נמצא דבתחילת השתייה אינו מקיים המצוה, ונימא דהכוס נפגמה ע"י מה ששתה בתחילה.

ועוד יש לדון בזה דהך שתייה הוי הפסק בין ברכת בפה"ג לשתייה, והיינו לפי"מ דקיי"ל דמברכין על כל כוס וכוס משום דכל כוס הוי מצוה בפני"ע, ולפ"ז הא דחוזר ומברך בפה"ג על כוס שניה ורביעית הוא רק משום דמקיים בזה מצות ד' כוסות, וא"כ אם ישתה את תחילת הכוס בלא הסיבה הרי שתיה זו אינה שתיית מצוה ואינה טעונה ברכה, ונמצא שהפסיק בין הברכה לשתיה, והרי זה כמו שבין הברכה לשתיה אכל איזה דבר אחר, ועיי' בפמ"ג סי' רי"ב משב"ז סק"ו דאם בירך בפה"ג על היין ואכל פירות בין ברכה לשתיה הוי הפסק וחוזר ומברך, דדוקא שתיקה בלא מעשה ל"ה הפסק.

ויתכן דאף דהסבה מעכבת וצריך לחזור ולשתות, היינו דלא יצא יד"ח המצוה כתיקונה, אבל סו"ס יש כאן שתיית מצוה, ולכן אין הכוס נפגמה בזה כיון דתחילת השתייה נמי מצוה היא, ומה"ט גם ל"ה הפסק כיון דגם על שתייה זו חלה הברכה¹. מיהו מדחזי' דחוזר ושותה בהסבה ואין בזה משום מוסיף על הכוסות משמע דלא יצא יד"ח כלל וכאילו לא שתה, וצ"ע.

עוד שמעתי לדון בזה על דרך פלפול לדעת רש"י בחולין דף ל' ב' דשהייה במיעוט בתרא י"ל דפוסלת, והובא בשו"ע יו"ד סכ"ד ס"י, ומבואר דאף דסגי בשחיטת רובו אבל כשהוא שוחט את כל הסימנים בעיי' שתהא כל השחיטה בכשרות, וה"נ נימא דאף דסגי בשתיית רובו מ"מ כשהוא שותה את כולו מעכבת הסבה בכולו. ובפשוטו אינו ענין לכאן דשאני התם דשהייה הוי דבר הפוסל ולכן אף שהוכשר ברובו פוסלת שהייה בכולו, אבל חסרון הסיבה אינו דבר הפוסל וכיון ששתה רובו כבר יצא יד"ח.

אמנם הנה האחרונים ביארו בהא דשהייה פוסלת במיעוט בתרא כיון דהדין דשחיטת רובו סגי הוא מדין רובו ככולו, וכשעושה את כולו ההיתר הוא דוקא ע"י כולו ולא ע"י רובו וממילא בעיי' שכל השחיטה תהא בכשרות, ובתשו' חמדת שלמה יו"ד ס"ז כתב דאי שהייה במיעוט בתרא פוסל השחיטה, י"ל דגם בשחיטה כשרה אף דאיסור אבמה"ח כבר נסתלק בשחיטת רובו מ"מ אם גמר כל השחיטה לא נסתלק איסור אבמה"ח אלא בגמר השחיטה, עיי"ש שדן בזה, וכ"כ הנצי"ב בתשו' משיב דבר ח"ב סי' י"ד. וכתב שם דלפ"ז אם פירש כזית בשר מהבהמה אחר שחיטת רובו ואח"כ שחט כולו אסור בשר זה באכילה, עיי"ש, וזהו משום דכששחט כולו לא חל ההיתר אלא בכולו ולא אמרי' בזה רובו ככולו. [אמנם עיי' בש"ש ש"א פכ"ב דנראה דלא ס"ל כן, עיי"ש. ובעיק"ד הנצי"ב יל"ע עוד שהרי כלפי אותו בשר שפירש לא נגמרה השחיטה, ושפיר הותר מדין רובו ככולו].

ולפ"ז יש לדון דה"ה בשתיית רוב כוס כיון דהוא מדין רובו ככולו א"כ אף דסגי בשתיית רובו מ"מ כשהוא שותה את כל הכוס אינו יוצא יד"ח ברובו אלא בכולו, וממילא צריך להסב בכל הכוס ולא סגי במה שהוא מיסב ברוב כוס. [אמנם מ"מ י"ל דרק בפסולי שחיטה אמרי' כן דהשהייה פוסלת את השחיטה, אבל בדבר שאינו אלא חסרון הכשר לא שייך לפסול במיעוט בתרא כלל אף שהכשרו בכולו ולא ברובו, וא"כ במצות הסיבה הרי אין כאן דבר הפוסל כי אם חיסרון בקיום מצות השתייה שצריך שתהא דרך חירות, וכיון דרוב השתייה היתה בהסיבה לא איכפ"ל מה דמקצת השתייה היתה בלא הסיבה, ועדיין צ"ע].

ואפש"ל דכששותה הך מקצת בלא הסיבה יכוין שלא לשם מצות ד' כוסות ובהא לכאוי' לא מצטרף שתיה זו למצות ד' כוסות וכמאן דליתא דמי, דהא דאמרי' דכשיש כולו לא אמרי' דיש כאן גם רובו ככולו היינו דומיא דשחיטה דכששוחט כולו נמצא דמעשה השחיטה הוא בכולו ולא רובו, אבל כששותה רק רוב הכוס לשם מצוה נמצא דאין כאן שתית כולו אלא רובו ושפיר אמרי' רובו ככולו, ויש להוסיף עוד דאף אי יכוין בכולו לשם מצוה י"ל כנ"ל, דהרי השתייה בלא הסיבה לא מהני וא"כ מה ששותה בלא הסיבה כמאן דליתא דמי ואינו חלק ממצות השתייה והוי כמו שלא שתה אלא רובו ושפיר אמרי' רובו ככולו. [אלא דיל"ע בזה לפימשי"כ לעיל דהא דהסיבה מעכבת היינו רק שלא יצא יד"ח המצוה כתיקונה, אבל חשיב שתיית מצוה].

¹ וכן מסתבר שמי שאינו יכול להסב חייב בשתיית ד' כוסות, ואי נימא דבלא הסיבה אינו מקיים מצוה כלל יהא פטור מעיקר השתייה, וע"כ צ"ל דהסיבה מעכבת רק שאינו יוצא המצוה כתיקונה, אבל שפיר מקיים מצוה גם בשתיית ד' כוסות בלא הסיבה.

ז. עשאו הכתוב ברשותו לענין קונה חמץ בפסח

כתב הרמב"ם הל' חמץ ומצה פ"א ה"ג דהקונה חמץ בפסח לוקח משום בל יראה דהו"ל לאו שיש בו מעשה, וכבר תמחו ע"ז שהרי חמץ הוא איסור ואינו ברשותו של אדם ולא חלה בו מכירה וכדאמרי' בב"ק דף מ"ה דשור הנסקל דאסור בהנאה מכרו אינו מכור, וא"כ לא חל הקנין ולא נעשה שלו ואמאי עובר עליו בב"י.

והחזו"א או"ח סי' קי"ח סק"ז [ד"ה ר"מ] כתב דכשם שבכל חמץ עשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו לעבור עליו בבל יראה ה"נ עשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו וכאילו חלה המכירה וזכה בו הלוקח לעבור בב"י, וכתב שם בזה"ל, כיון דביטול קנינו הוא מחמת איסור התורה אמרי' גם בזה עשאו הכתוב כאילו הן ברשותו. וכ"כ הנובי"ק או"ח סי' י"ט [ד"ה ואמנם מה].

ויל"ע בכה"ג שמכר חמץ בפסח אם גם המוכר ממשיך לעבור עליו בב"י, דלכאוי' כיון דבאמת לא חלה המכירה כלל ורק דעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו, א"כ זה מועיל רק לענין שהלוקח יעבור עליו בב"י אבל לא לענין להפקיע את האיסור מהמוכר.

עוד יל"ע אם זה שקנאו בפסח עבר ומכרו לאחר אי נימא דלגביה שפיר מהני המכירה להפקיע ממנו איסור בל יראה, די"ל דאצלו הרי כל מה שהוא עובר עליו הוא משום שאנו דנין את החמץ כממון שחל בו קנין וא"כ עד כמה שחל בו קנין וקנאו הרי כבר מכרו לאחר. ובאמת דלכאוי' י"ל דאף דמי שיש לו חמץ עובר בבל יראה כל רגע, אבל הקונה חמץ בפסח כיון דהרי לא חל הקנין כלל ורק דלענין בל יראה דיינין ליה שחל המקח דעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו, א"כ זהו רק לעבור בשעת המקח אבל אח"כ שוב אינו עובר דהרי אין לו שום זכות ובעלות בחמץ, ורק בעל החמץ עובר בכל רגע כיון דבאמת הוא שלו אלא דלאו ברשותו הוא כל זמן שאסור בהנאה, ולאחר הפסח דמה"ת מותר בהנאה הרי הוא חוזר לרשותו, בזה אמרי' דחשיב ברשותו לענין לעבור בבל יראה.

גם יל"ע באופן זה שקנאו בפסח ומכרו לאחר, אם הלוקח השני ג"כ עובר בבל יראה, דלגביה נמי י"ל דעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו, ולפ"ז נמצא שעוברים עליו בב"י הראשון השני והשלישי, או דלמא דהשלישי אינו עובר עליו כלל, דכל מה דאמרי' עשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו היינו לענין שהוא עצמו עובר עליו, אבל לא לענין שאם מכרו לאחר יעבור עליו זה שקנה ממנו.

והנה לפי"מ שביאר החזו"א דהא דהקונה חמץ עובר בב"י אי"ז שהמכירה חלה אלא שעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו, יש להסתפק לפ"ז אם חזר בעל החמץ ומכר את החמץ לאחר, אי נימא דגם הלוקח השני עובר בבל יראה, כיון דבאמת החמץ לא נמכר במכירה הראשונה ושפיר אמרי' גם על הלוקח השני דעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו, או שמא כיון דאנו דנים כאילו חלה המכירה א"כ עד כמה שעשאו הכתוב ברשותו חלה המכירה לראשון ולא לשני.

ובדומה לזה קצת יש לדון בחיוב דו"ה דמכירה למ"ד דחייב אף דלא אהנו מעשיו, וכגון שמכר קודם ייאוש, דהרי המכירה לא חלה כלל אלא שחייבה תורה על שעשה מעשה מכירה שאילו היה זה שלו היתה חלה המכירה, ויש להסתפק מה הדין אם חזר ומכרו שנית [לאדם אחר, או אולי אפי' לאותו קונה], אי נימא דיתחייב שוב תשלומי דו"ה, כיון דבאמת לא חלה המכירה הראשונה ושפיר יש כאן מעשה מכירה כמו המכירה הראשונה שחייבה התורה אף דלא אהנו מעשיו, או דאנו דנים כאילו חלה המכירה הראשונה וממילא לא חלה המכירה השניה.

[ומרן] הגר"ד לנדו שליט"א אמר דאפי' את"ל דיש כאן עוד מכירה יש לדון דפטור ע"ז מתשלומי דו"ה כיון דהו"ל תשלומי גו"ד, שהרי על הגניבה אינו חייב אלא פעם אחת ונמצא דהמכירה השניה היא תשלומי גו"ד, אמנם י"ל דשפיר מצטרף תשלומי הגניבה עם שתי חיובי המכירה, והעירו דאף אי נימא דחשיב תשלומי גו"ד מ"מ נפק"מ היכא דבמכירה ראשונה היה לו פטור קלבדר"מ, דהשתא שפיר הוי תשלומי דו"ה כיון דהגניבה מצטרפת עם מכירה שניה, והשיב הגר"ד דעדיין יש לדון דכיון דבקלבדר"מ חייב לציי"ש הרי הגניבה מצטרפת עם מכירה ראשונה לחייב לציי"ש, ושוב מכירה שניה הוי תשלומי גו"ד. עוד י"ל דנפק"מ אם הודה על מכירה ראשונה דמיפטר משום מודה בקנס, ומצטרפת הגניבה למכירה השניה, ואמר הגר"ד דגם בזה יש לדון כיון דמעיקרא קודם שהודה חשיב שיש כאן חיוב מכירה וכבר נצטרף חיוב גניבה למכירה ראשונה].

עוד יש לדון כע"ז באיסור מקדיש בעלי מומין למזבח דלא חל הקדשן, מה הדין אם חזר והקדיש שנית אם עובר גם על הקדש שני, או דכיון דאנו דנין כאילו אהנו מעשיו וחל ההקדש א"כ ההקדש השני כבר לא הועיל מידי. ועי' חזו"א תמורה סי' ל"א סק"ה שכתב דמסתבר דאינו עובר במקדיש בע"מ פעם שניה, עיי"ש.

ומרן הגר"ד שליט"א הוסיף דכע"ז יש לדון באיסור מכירת מעשר בהמה, דאף שהמכירה לא חלה אסרה תורה את מעשה המכירה, ויש לדון אם חזר ומכר שנית אי עובר באיסור נוסף על המכירה השניה כיון דבאמת לא חלה המכירה הראשונה, או דאנו דנין כאילו חלה המכירה הראשונה ושוב א"א לו לחזור ולמכור.

ח. קנין אודיתא בחמץ לאחר זמן איסורו, ובתרומות ומעשרות

קני"ל דחמץ לאחר זמן איסורו א"א לבטלו כדאי' בפסחים דף ו' דלאו ברשותו הוא לבטלו, [דאמר ר"א ב' דברים אינן ברשותו של אדם ועשאו הכתוב כאילו הן ברשותו בור ברה"ר וחמץ מו' שעות ולמעלה], ומהאי טעמא אם נשאר לו חמץ ברשותו לאחר זמן איסורו אי אפשר גם למכרו לגוי כדי להצילו מאיסור ב"י כיון דלאו ברשותו הוא ולא מצי למכרו.

ושמעתי מהגאון הגדול ר' אברהם גנחובסקי זצ"ל שהקשה אמאי לא מצי להקנות את החמץ לגוי בקנין אודיתא, [דהיינו שהבעלים מודה בפני עדים שהחפץ הוא של אחר ועי"ז נקנה החפץ לזה שהודה לו, כמבואר בב"ב דף קמ"ט], אלא דיל"ע אי קנין אודיתא מהני בדבר שאינו ברשותו, דהקצוה"ח בסי' קצ"ד סק"ג נקט דקנין אודיתא הוא ככל הקנינים ואינו מועיל בדבר שאינו ברשותו, אמנם החזו"א ב"ק סי' י"ח ו' כתב וז"ל, נראה דהודאה מהני אפי' בדבר שאינו ברשותו דהודאה אינו כח קנין אלא כח הדין לדון ע"פ

הודאתו כל שאינו חב לאחרים אלא לעצמו, וממילא כל התוצאות קובע הדין כפי הודאתו וזה שקראוהו הפוסקים קנין אודיתא, וא"כ הדין נותן דמהני אפי' בדבר שאינו ברשותו, עכ"ל. ועיי' בחזו"א שכתב שהראו לו דכן הוא בהדיא ברמ"ה ב"ב דף קמ"ט א'.

ומעתה אי נימא דקנין אודיתא מהני בדבר שאינו ברשותו יל"ע אמאי לא מצי להקנות החמץ אח"י איסורו בקנין אודיתא, דאף דהחמץ אינו ברשותו מ"מ קנין אודיתא מועיל בו, [והיינו להצד דיש בעלות באיסור"י אלא דחשיב אינו ברשותו וכמשי"כ הקצוה"ח סי' ת"ו סק"ב, דאם איסור"י אינם שלו ודאי לא מהני בזה אודיתא].

ונראה פשוט דל"מ, דהנה יסוד קנין אודיתא הוא משום דין נאמנות הודאת בע"ד, דכיון דבהודאתו הוא נאמן שהחפץ הוא של פלוני מהני הודאתו אף לשנות את הבעלות ונקנה החפץ לזה שעפ"י דין הנאמנות הוא שלו, ונמצא דחלות הקנין הוא בתוצאה מדין הנאמנות של הודאת בע"ד, ולפ"י היכא דליכא נאמנות הודאת בע"ד לא שייך בזה גם קנין אודיתא, ומעתה הרי באיסור"י כיון דאין לו בזה שום דין ממון נראה דלא שייך בזה נאמנות הודאת בע"ד, ואם יודה שהחמץ הוא של גוי אינו נאמן, דכיון דאין לו שום דין ממון בחמץ לאו בעל דין הוא ואין לו בזה נאמנות הודאת בע"ד, ואף אי איסור"י הוא אכל מ"מ אין לו בו בזה דין ממון ומותר להזיקו ולגזלו ממנו דאי"ז תורת ממון, וממילא אין בזה קנין אודיתא, דכל הודאה שאינו נאמן בה אין גם דין קנין אודיתא.

ובשו"ת מנחת שלמה קמא סי' ע"א אות כ"ט כתב דנראה שאם הגיע זמן ביעור מעשרות ורוצה לקיים מצות נתינה לכהן או ללוי ועני יכול לומר בפני עדים שהמעשר ראשון הם של כהן או לוי פלוני והמעשר עני של עני פלוני ומהני מדין קנין אודיתא, וכמשי"כ בקצוה"ח סי' קצ"ד דמהני גם למכירת חמץ.

אמנם למשי"נ נראה דלא מהני בזה קנין אודיתא, דהא התרו"מ אינם שלו אלא של השבט, אלא דיש לו בזה טובת הנאה ליתנם לאיזה כהן שירצה, וא"כ אף דיש לו כח הקנאה בהם לאו בעלים הוא שיהא לו נאמנות הודאת בע"ד עליהם, ואם יודה שהם של כהן פלוני אינו נאמן כיון דלאו ידיה הוא, והרי"ז כמודה על ממון חבירו שהוא של פלוני, וכיון שאינו נאמן בהודאתו אין שייך בזה קנין אודיתא וכמשי"נ. ויש לדקדק כן [דלא מהני קנין אודיתא בתרו"מ] ממעשה דרבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה והקנה ר"ג את המעשרות לר' יהושע ור' עקיבא שהיו עימו בספינה, ובב"מ דף י"א שקיל וטרי באיזה קנין הקנה להם, דאם הקנה להם המקום שיקנו את המעשרות בחצר, הא לא היו עומדין בצד החצר, עיי"ש, ולכא' אמאי לא הקנה להם בקנין אודיתא. ולמשי"נ ניחא דבאמת לא מהני בזה הודאת בע"ד, דאין לו בהם אלא זכות נתינה אבל התרומות המעשרות עצמן אינם שלו אלא של השבט. [אמנם לענין זכות טוה"נ בזה שפיר מהני אודיתא, וכגון אם מודה דהטוה"נ אינו שלו אלא של פלוני, מהני הודאתו, והטוה"נ שייכא מעתה לפלוני].

ט. איסור הנאה באכילת חמץ

יש שהעירו דחולה שיש בו סכנה שצריך לאכול חמץ בפסח, יש לו לאכול חמץ שאינו שוה פרוטה, והטעם כיון דחמץ אסור גם בהנאה, וא"כ לפי"מ שדנו רבנותא בשיעורא דאיסור"י ד"ל דשיעורו בפרוטה, עיי' מאירי נדרים רפ"ד ותשו' רע"א סי' ק"צ, א"כ יש לו לאכול חמץ שאינו שו"פ כדי שלא יעבור גם על איסור הנאה.

ונראה דאינו כן, דכל היכא דאיכא איסור אכילה אינו עובר גם על איסור אכילה וגם על איסור הנאה, דאיסור אכילה הוא ג"כ מענין איסור הנאה, אלא דיש דברים שלא נאסר בהם אלא הנאת אכילה שהיא החשובה ביותר ויש דברים שנאסרו בכל הנאות, אבל אין כאן תוספת איסור חדש של הנאה. [וכדברי הרמב"ם הנודעים בפיה"מ בכריתות פ"ג בנקודה הנפלאה שכתב דא"א שיחול איסור הנאה בלא איסור אכילה, עיי"ש]. ומאחר דאיסור אכילה אינו תלוי בשו"פ הרי הוא עובר באיסור גמור גם כשאינו שו"פ, ואין שום תוספת איסור במה שיש בו גם הנאת פרוטה, דאכילה חשיב הנאה גם אם אינו שו"פ.

אכן כשאוכל פחות מכזית דאין בו איסור אכילה כי אם חצי שיעור בזה י"ל דצריך לאכול חמץ שאינו שוה פרוטה כדי שלא לעבור באיסור הנאה ששיעורו בפרוטה. אבל אם צריך לאכול כזית חמץ בזה יכול לאכול אף כשהוא שו"פ מדכיון שצריך לעבור על איסור אכילה אין תוספת איסור מה שהוא נהנה הנאת שו"פ וכנ"ל.

עוד נראה דאם מוכרח ליהנות מחמץ ששווה פרוטה, אין נפק"מ אם הוא שוה פרוטה אחת או כמה פרוטות, ולא דמי לשיעור אכילה בכזית שעל כל כזית וכזית הוא עובר באיסור. דבאכילה דכל כזית הוא חפצא דאיסורא לכן בכל כזית יש איסור נוסף, [וכשאוכל כמה זיתים בב"א יש בזה לכה"פ ריבוי בשיעורים], אבל שיעור פרוטה דאיסור"י הוא משום דבעי' הנאה חשובה ופחות משו"פ לא חשיב הנאה, ובוה לא אמרי' שכל פרוטה הוי איסור בפני"ע, אלא דכל דהוי הנאת פרוטה מיקרי הנאה, וא"כ בין אם נהנה מדבר ששווה פרוטה אחת ובין אם נהנה מדבר ששווה כמה פרוטות הוי איסור אחד של הנאה. [ורק אם נהנה ב' פעמים בזאח"ז אם יש בכל מעשה הנאת פרוטה הוי ב' איסורים].

נמצא דג' חילוקים יש בדבר, א. אם יש באכילה כזית אינו צריך לדקדק שלא יהא בה שו"פ. ב. אם אין באכילה כזית צריך לאכול ממה שאין בו שו"פ. ג. אם בכל אופן מוכרח ליהנות שיעור שיש בו שו"פ אינו צריך לדקדק שלא יהא שוה כמה פרוטות.

יצא לאור

קונטרס

לייז'ע בענייני חג הפסח

ובו ח"י עיונים בענייני

בדיקת חמץ, קרבן פסח, ליל הסדר, בל יראה ותשביתו

ניתן להשיג בפל' 050-4178704

משיעורי

הגאון רבי **ישראל אדלשטיין** שליט"א

נכתב ע"י א' השומעים וע"ד הכותב בלבד

לקבלת הגליון ולהערות 050-4178704

iyunim2@gmail.com